

stijl zich ietwat voorover heeft gebogen. Tegelijk heeft de bovenlip zich voortdurend omhoog gedraaid, iets wat hem heel makkelijk valt, want hij is met een soort van geleding met de kroonbuis verbonden, een ingedeukt stukje, dat aan zijn binnenzijde sneller groeit dan aan den buitenkant. De hoek, dien bovenlip en onderlip met elkander vormen, levert zodoende een gemakkelijke aanwijzing voor den duur van den bloei: in 't eerste tijdperk is hij zoowat recht en in het laatste bijna gestrekt.

Behalve de haren van de haarring en van de keel, heeft de bloemkroon ook nog haren aan de buitenzijde en wel klierhaartjes boven op de bovenlip en korte, neerwaartsgerichte haartjes langs de kroonbuis zelf; ik weet niet, wat ze te beduiden hebben. Trouwens de heele plant is bedekt met lange, meercellige haren en daardoor zeer zacht op het gevoel. Misschien beschermen ze deze schaduwplant tegen uitdroging, want in dat opzicht krijgt onze boschandoorn het nogal gauw te kwaad. Als hij is voortgedrongen tot aan den boschrand en 't middagzonnnetje gaat hem daar bestralen, dan hangen al heel gauw de mooie, bijna driehoekige bladeren aan hun lange stelen slap ter neer en de bloemen hebben geen druppel honig.

Het gebeurt de boschandoorn nog al eens, dat hij buiten zijn boschje gaat, want hij is een echte veroveraar. Nog voor de bloeitijd ten einde is, tracht hij zijn gebied te vergrooten door het maken van ondergrondsche en bovengrondsche uitloopers. Die laatste zien er uit als gewone bloeitwijgen en bloeien dan ook nog vaak aan hun top. Als de grond niet al te arm of te droog is, maakt één zoo'n andoornplant een heel vlechtwerk van stengels, boven en onder den grond, zoodat menig liefhebber het oogenblik heeft verwenscht, waarop hij deze interessante labiaat in zijn tuintje heeft gehaald. Daarbij komt nog, dat de plant de lipbloemengeur, die we ook bij de witte doovenetel opmerken in zijn minst aangename vorm op allerhevigste wijze verspreidt en daarom is 't maar 't best om haar te bestudeeren buiten, op een frisschen zomermorgen.

JAC. P. TH.

NAAR DE KORHOENDERS.

INDELIJK was het er dan toch van gekomen; wij n. l. een clubje vogelliefhebbers, zouden de Veluwe optrekken, om iets trachten te zien te krijgen van het baltsen der korhanen. Onze voorafgaande besprekingen met den boschwachter en hofjager in Elspeet hadden tot een gunstig resultaat geleid, en zoo was de afspraak gemaakt, dat wij konden komen en 's nachts eenige kuilen in de hei zouden betrekken, om de korhanen te bespieden. Den bepaalden Zaterdagavond waren 12 leden, meest dames, aanwezig en in Nunspeet aangekomen voegden nog 2 dames, die reeds

eerder vertrokken waren, zich bij het gezelschap, dat nu welgemoed den weg naar Elspeet opwandelde. Bijna een ieder had voor een extra jas gezorgd, met het oog op de lage temperatuur 's nachts in de kuilen. De avond begon reeds te vallen, en de dennenbosschen bezijden den weg teekenden zwart af tegen den hemel. Een enkele roodborst zat nog te zingen boven op een dennentop met zijn kopje naar de ondergaande zon gericht. Bij het schijnsel der sterren arriveerden wij eindelijk te Elspeet in ons hotel, waar wij door den boschwachter en 2 jagers verwelkomd werden en waar wij de afspraak maakten, om ons dien nacht in drie groepen te verdeelen terwijl iedere groep natuurlijk een begeleider mee zou krijgen. Er werd namelijk door den boschwachter medegedeeld, dat er 3 kuilen waren, 2 tamelijk dichtbij, en een verder afgelegen, in een moeilijk begaanbaar terrein. Voor die laatste kuil moesten behalve de 2 heeren der expeditie, waaronder schrijvers dezes, ook nog 3 dames, die het beste loopen konden, gekozen worden en toen eindelijk alles geregeld en afgesproken was, zouden wij nog even ter ruste gaan. Het was inmiddels 10 uur, en om 12 uur zou onze groep, die het eerste wegging, gewekt worden. Na een haastig ontbijt, als men het om dien tijd tenminste zoo noemen mag, verlieten wij om 12.15 Elspeet en wandelden weldra in het nachtelijk duister naar onze kuil.

De nacht was helder, en een schitterende sterrenhemel welfde zich boven onze hoofden. Onze weg teekende zich als een flauwe lichtstreep tusschen de donkere bosschen aan weerszijden. Geen geluid werd vernomen, dan de regelmatige dreun onzer voetstappen.

Heel in de verte blonk een lichtje, het bleek een lantaarn aan een hek te zijn, dat toegang gaf tot een nieuw gebied. En hier klonken plotseling van uit de boomen de mooie tonen van de nachtegaal, vol en helder door de stille Mei-nacht. Als door betoovering bleven we allen stilstaan, om naar dit heerlijk mooie lied te luisteren.

Sie singt von Lieb und Liebesweh',
 Von Thränen und von Lachen,
 Sie jubelt so traurig, sie schluchzet so froh,
 Vergessene Träume erwachen.

Intusschen antwoordde een andere nachtegaal van uit de verte en nog maar aldoor zong de eerste, telkens nieuwe variaties in zijn lied brengend. Het was onbeschrijfelijk mooi en indrukwekkend. Maar we moesten verder en zoo stapten wij dan maar weer door. Wij passeerden nu weldra een boschwachterswoning en verwijderden ons toen van den weg. Eerst ging het nog door een boschjemanshooge dennetjes, die als geesten in het duister langs het smalle paadje stonden, en toen kwamen wij op de hei. Dat was een lastig begaanbaar terrein, temeer daar dit gedeelte door de stoomploeg omgewerkt was, voor den aanplant van groven den. Ik liep toen in de voorhoede met onze gids en leider en hoorde achter me gesmoorde kreten en uitroepen. Later bleek, dat daar een van de dames tot

tweemaal toe gevallen was. Toen volgde de gewone onbewerkte hei, en nu stonden wij spoedig voor de bewuste kuil. Het was een flinke kuil met een ondiep en diep gedeelte, met zitplaatsen langs de kanten en geheel omgeven door in den grond gestoken dennentakken.

Weldra waren dan ook allen gemakkelijk ingericht en zaten te wachten op de dingen, die komen moesten. Wat nu de veel besproken koude betrof, en waarvoor sommigen twee jassen hadden aangetrokken; dat viel erg mee, ik zelf was genoodzaakt mijn gummi-jas uit te trekken, omdat het ding te veel leven maakte, en toch heb ik het geen moment te koud gehad.

Heel in de verte hoorden wij den nachtegaal zingen. Aan den hemel verschoot een ster, beschreef een halve boog en verdween toen plotseling. Een fazanten haan liet zijn doordringend „krok, krok“ hooren en even later klonk van verre de koekoeksroep. Het loopt naar half drie en de jager die bij ons is verzekert

Een Korhaan.

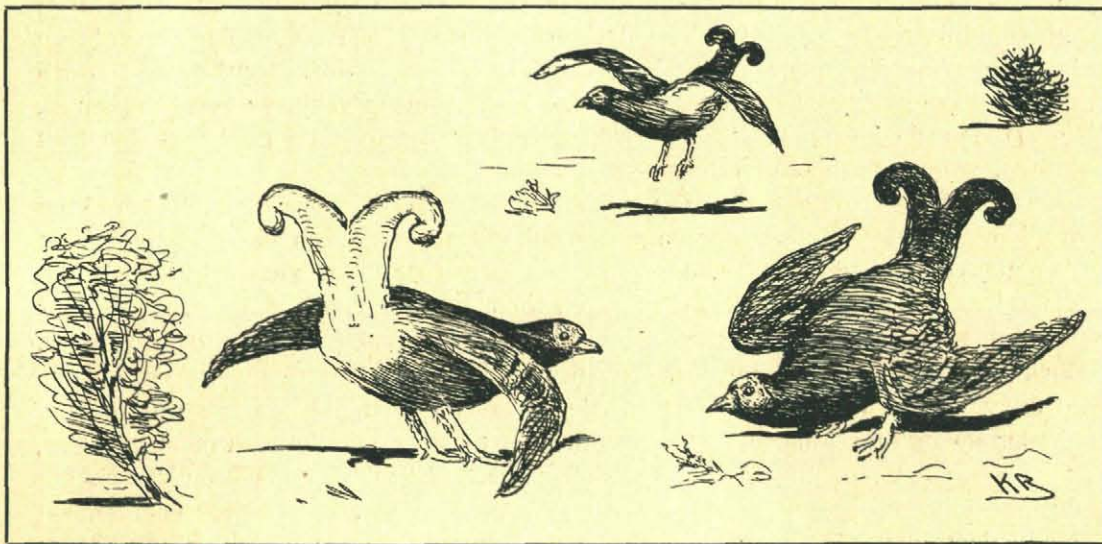
ons, dat tegen kwart voor drie de korhanen zullen komen. Om 10 minuten over half drie klinken plotseling overal rondom de kuil eigenaardige heesche geluiden en kreten. Het zijn de lang verwachte korhanen. Te zien was natuurlijk nog niets, doch de geluiden waren dichtbij. Op de heesche kreten volgde een aanhoudend dreunend gekoer en gekolder, wederom vermengd met de reeds genoemde heesche kreten. Wij allen waren een en al aandacht, en reikhaldden naar het oogenblik dat het lichter zou worden en wij ze zouden kun-

nen zien. Langzamerhand begon de ochtend te grauwen en de jager begon het terrein rondom te onderzoeken en wist weldra een paar hanen te ontdekken. Het duurde evenwel nog een heel poosje, voordat ik wat zag. Eindelijk ontwaarde ik in de schemering het wit aan de staart van een der hanen en nu wist ik, waar ik op letten moest.

Intusschen begon het al lichter en lichter in het oosten te worden; de sterren verbleekten geheel en al en het omliggende terrein met zijn lage dehnnetjes en heistruiken ontrolde zich langzaam voor onze oogen. En nu vertoonde zich aan ons een prachtig, boeiend schouwspel. Op nog geen veertig meter afstand waren drie hanen aan het balderen; een weinig verder zat er nog een, terwijl in de andere richtingen ook enkele hanen zaten, doch die waren verder af. De dieren verkeerden in een staat van groote opwindning, ze bogen met de koppen tot den grond; spreidden de staarten uit, zoodat de witte onderzijden hel oplichtten en maakten

telkens hooge sprongen met uitgeslagen vleugels, terwijl zij aldoor een koerend niet te omschrijven geluid uitstootten, wat zoo nu en dan door de reeds genoemde heesche tonen, het z. g. slijpen onderbroken werd.

Voor al het drietal was zeer ijverig, die balderden zonder ophouden door. Doch ook de eenzame hanen lieten zich niet onbetuigd. Het was een schouwspel, om nooit te vergeten. Met den kijker was zelfs het rood aan den kop duidelijk te zien. In allerlei houdingen lag ons gezelschap dan ook door de kuil, om toch maar niets van dit aantrekkelijk tafereel te missen. Doch aan alles komt een einde, zoo ook aan het balderen van onze korhanen, want een der dames, nog niet tevreden met het kijken tusschen de dennentakken, verhief zich even boven

Baltsende Korhanen.

de kuil, om nog beter te kunnen zien. De waarschuwing van den jager kwam te laat; de hanen hielden plotseling op en vlogen toen allen weg.

De zon was ondertusschen doorgebroken en goot haar gouden stralen schuins over de heide, en daar wij, zooals de jager ook verzekerde, weinig kans zouden hebben, dat de hanen terug zouden komen, besloten wij maar over de heide naar Elspeet terug te wandelen. Toen wij uit de kuil klommen zagen wij eerst, hoe koud het nog geweest was; alles was ruig gevoren.

We stapten eens flink aan, om de door het stilzitten stijf geworden ledematen wat te ontspannen, doch weldra hield de ontwaakte vogelwereld ons zoo bezig, dat wij slechts langzaam vorderden. De leeuwerik zong zijn jubelzang over de grauwe heide en in de dennetjes zat de boompieper, die al zingende opsteeg, om evenwel spoedig weer met uitgespreide vleugels en staart in het zelfde topje

neer te strijken. Iets verder klonk een geheimzinnig snerpnd geluid, wel iets gelijkend op het liedje van den snor, doch hooger van toon; het was het lied van den sprinkhaanrietzanger. Onophoudelijk trilde het nu links dan rechts van ons pad, doch de vogel zelf kregen wij niet te zien. Vermakelijk was het, dat een van het gezelschap in het eerst de vogel, toen hij dichtbij zong beslist niet hoorde en later, toen het geluid verder klonk, wel.

Grasmusschen zongen dat het een aard had, zoo nu en dan klonk de kreet van den fazantenhaan of de roep van de koekoek. Onder het gaan wees de jager mij nog het spoor van een ree, een kleine gespleten hoefindruk over het heipad. Toen wij in het bosch aankwamen was de vogeldrukke nog grooter. Zanglijster en merel floten in de toppen, de vink liet zijn krachtig lied weerschallen, koolmeezen zaagden en pimpeltjes miesperden, roodborst en winterkoning, fitis, tjiftjaf en tuinfluter, zij zongen allen als om strijd; en zoo nu en dan daverde de lachroep van de groene specht boven alles uit. Een eind verder ontmoetten wij de twee andere groepen en vernamen, dat zij minder gelukkig geweest waren, ze hadden de korhanen wel gehoord, doch door het over de rand van den kuil kijken, waren de dieren verjaagd.

Gezamenlijk trokken wij dan op naar het dorp, doch voordat wij dit bereikten werden nog de groote lijster en een roodborsttapuit in den kijker genomen, en nog menigmaal stilgehouden, om naar de vogels te luisteren of te kijken. In het dorp was alles nog in diepe rust, en ons hotel geheel gesloten. Doch daar bekommerden wij ons niet veel over; de vogelwereld toch was klaar wakker. Voor ons hotel zaten de boerenzwaluwen in den boom te kwetteren, en een klein vogeltje, dat een braamsluipertje bleek te zijn, hield ons een tijdje bezig. Verder op in een tuin zat een heggemuschje te zingen en liet zich mooi bekijken, doch de spotvogel, die in een hooge spar zat, gaf heel wat meer moeite en het duurde lang, voordat ik hem in den kijker kon krijgen, zoo mooi verborgen zat hij in de takken. Hij zong onverdroten aan een stuk door; zoo nu en dan hoorde je het lied van den leeuwerik er in en een oogenblik daarna klonken weer steltlooper-roepen, om plotseling in een krassend geluid over te gaan. Aan het ontbijt, dat nu volgde had een ieder het druk over het geziene, en vooral de korhoenders waren het onderwerp van den dag, en menigeen probeerde het „slijpen“ na te bootsen; doch ik geloof wel te mogen zeggen, dat een waar korhaan zich over dergelijke geluiden geschaamd zou hebben. Na een hartelijk afscheid van den boschwachter en de jagers, wier voorbereiding en leiding der tocht niet genoeg te waardeeren vielen, vertrokken wij in de richting van Apeldoorn, het er over eens zijnde, dat men nog altijd genoeg slapen kan, en een korte rust 'smiddags in een of ander dennenbosch boven die in een bed te verkiezen viel. Het weer, dat eerst een beetje druilerig was, knapte langzamerhand geheel op, en tegen de sombere voorspelling der jagers in, hadden wij den geheelen verderen dag prachtig weder. Wij hebben dan ook nog veel rondgezworven en nog talrijke vogelwaarnemiugen gedaan. Klauwier, boomleeuwerik en fluter passeerden achter-

eenvolgens de revue. Vooraal deze laatste vogel is een prachtig diertje, groenachtig van kleur, die een aardig liedje zingt, dat in een triller eindigt. Eerst leek het moeilijk, het diertje in de beuken, die vol in het jonge blad stonden, te vinden, doch hij vliegt meestal in een beperkten kring rond en zoo kregen wij hem gauw te zien. Maar een heel eigenaardige waarneming deden wij nog op de heide, waar wij een vogeltje ontdekten, dat eerst voor een tapuit uitgemaakt werd. Het bleek evenwel spoedig bij het opvliegen, dat het de gewone tapuit niet was, daar hij weinig wit op den staart vertoonde. Wij naderden zoo behoedzaam mogelijk en ik maakte een omtrekkende beweging, waarbij ik hem een paar maal duidelijk te zien kreeg. Doch wat voor vogel het was; geen een van ons wist het te zeggen.

Toen wij 's avonds in Apeldoorn op den trein stapten, waren wij het er over eens, dat wij zelden zoo'n goed besteden dag hadden gehad. Toch was hij nog veel te snel naar ieders idee omgegaan.

Maar wat wij van dezen tocht over hebben gehouden; dat is de onuitwisbare herinnering aan al die mooie en innige natuuraferreeltjes, die zich aan ons geopenbaard hebben.

Amsterdam.

K. BOEDIJN.

CAMPANULA PERSICIFOLIA L. (?)

ET wordt, als ik dit schrijf, weer zoo wat den tijd, dat de diverse menschen reikhalzend naar de zomervacantie uitzien, om de stad te verlaten en buiten wat natuurgenot op te doen. Ieder vermaakt zich daar op zijn manier, en velen zullen daarbij 't botaniseeren niet vergeten. Veelal bestaat dat uit het verzamelen van planten, om deze tot herbarium exemplaren te drogen.

Maar zij die een tuintje hebben, kunnen zich het genot der planten veel langer bezorgen.

Als ik zoo buiten ben, verzamel ik af en toe wat, vooral wat mij interessant voorkomt, maar ik tracht dan als 't kan, ook exemplaren in 't leven te behouden, en niettegenstaande voor dit doel het tijdstip niet altijd gunstig is, heb ik toch heel wat mede gebracht en later met dubbel genot bekeken.

Als ik wat vond, dat mijn aandacht trok, werd de plaats goed onthouden, om een dag of een paar dagen voor mijn terugreis de planten op te steken, in den trommel te bergen of in een kistje in te pakken.

Doch dit gaat niet altijd, omdat de vindplaats veelal ver af ligt en teruggaan niet doenlijk is. Dan worden de planten opgenomen, *de bloeiende stengels na determineering er af gesneden* en de worteleinden medegenomen en in de nabijheid van 't verblijf op een beschaduwde stil hoekje opgekuild. Heeft men